

Вознюк О.В. Аналіз співробітництва і партнерства // Збірник науково-методичних матеріалів конференції «Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах нової української школи» 15 травня 2019 року, КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЖОР URL <http://conf.zippo.net.ua/2019/05/22/%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d1%96%d0%b7-%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%d1%82%d0%bd%d0%b8%d1%86%d1%82%d0%b2%d0%b0-%d1%96-%d0%bf%d0%b0%d1%80%d1%82%d0%bd%d0%b5%d1%80%d1%81%d1%82%d0%b2/>

Вознюк О.В.,

доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти і педагогічних інновацій Житомирського державного університету імені Івана Франка

АНАЛІЗ СПІВРОБІТНИЦТВА І ПАРТНЕРСТВА

Концепція "*Нова українська школа*" утверджує *педагогіку партнерства*, яка у педагогічну сферу феномен партнерства увійшов з соціально-трудової та економічної сфер, де він реалізується як специфічний механізм суспільних відносин між державними органами, представниками трудящих і роботодавцями, як спосіб взаємодії між різними соціальними групами. Це дозволяє говорити про такі типи соціального партнерства в процесі взаємодії школи та сім'ї у сфері виховання, як:

– комунікативно-дидактична, що складається у взаємонавчання через спілкування педагогів і батьків з питань виховання; управлінська, що виявляється через спільне управління педагогами і батьками виховним процесом школи;

– експертна, що складається в спільній експертизі педагогами і батьками виховного процесу школи;

– проектно-діяльнісна, що реалізується через розробку та здійснення школою і сім'єю спільних соціальних, освітніх, культурних проектів, через реалізацію окремих справ і акцій, спрямованих на вирішення виховних завдань;

– консультативна, що виражається через професійне консультування педагогами і батьками один одного.

При цьому виникає питання, чому в Концепції "Нова українська школа" не йдеться про глибоко вкорінену у вітчизняну педагогічну традицію *педагогіку співробітництва*, яку чомусь не введено до Нової української школи.

Аналіз принципів двох педагогік дозволяє побудувати компаративну таблицю.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця основних принципів педагогіки співробітництва і педагогіки партнерства

<i>Принципи педагогіки співробітництва</i>	<i>Принципи педагогіки партнерства</i>
<ul style="list-style-type: none"> – зміна відносин з учнями, заснованих на повазі вчителя до учнів, на залученні дітей до навчання, налаштування їх на успіх, постійний рух уперед; – вільний вибір у процесі навчання; – необхідність самоаналізу і самооцінки; – співпраця з батьками; – особистісний підхід до дитини; – співпраця та взаємодія вчителів. 	<ul style="list-style-type: none"> – повага до особистості; – доброзичливість і позитивне ставлення; – довіра у відносинах; – діалог – взаємодія – взаємна повага; – розподілене лідерство (проактивність, право вибору і відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); – принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Як бачимо, суттєвої різниці в принципах не виявляється, коли фіксуються відмінності в деяких нюансах. Відмінними аспектами виступають у педагогіці співробітництва "необхідність самоаналізу і самооцінки", "налаштування на успіх", "рух уперед"; у педагогіці партнерства – "розподілене лідерство", "горизонтальність зв'язків", "відповідальність за вибір", "обов'язковість виконання домовленостей".

При цьому викладені принципи аж ніяк не окреслюють усі аспекти представлених педагогік співпраці й партнерства. Насправді, педагогіка співробітництва має більш тривалий період розвитку, що дозволило виробити і поглибити основні аспекти даної педагогіки, в той час як педагогіка партнерства мала менший часовий простір для концептуалізації своїх положень і реалізації їх на практиці.

Відзначимо, що педагогіка співробітництва розуміється як напрям у вітчизняній педагогіці другої половини ХХ століття, який було розроблено й апробовано групою педагогів-практиків нових методів виховання і навчання (Ю.П. Азаров, Г.С. Альтшуллер, Ш.А.Амонашвілі, В.С. Біблер, А.С. Белкін, І.П.Волков, М.П. Гузик, М.О.Зайцев, О.А. Захаренко, П.М. Ерднієв, М.М.Єфименко, В.К. Дяченко, І.П. Іванов, Є.М. Ільїн, І.Н. Закатов, Л.В. Занков, В.А. Караковський, Д.Б. Ковалевський, М.П. Кравець, С.Ю. Курганов, О.М.Кушнір, С.М.Лисенкова, Б.П.Нікітін, Л.А.Нікітіна, О.Г. Ривин, Г.К.Селевко, Л.В. Тарасов, П.В. Тюленєв, О.Н. Тубельський, Є.І.Пассов, В.Ф.Шаталов, М.П. Щетинін, В.В. Фарсов та ін.).

Остаточна кристалізація педагогіки співробітництва була здійснена на сторінках "Учительської газети" С.Л. Соловейчиком у 1986-1988 роках – у критичний період, коли в результаті "перебудови" і "холодної війни" СРСР почав активно дезінтегруватися.

У цілому, в педагогіці співробітництва відносини всіх учасників педагогічного процесу будуються таким чином, щоб *мотивувати учнів стимулами, які закладені в сам процес навчання*, що передбачає залучення

всіх учасників до *спільної праці й творчої взаємодії*, спрямованої на освоєння навчальних предметів.

Це, в свою чергу, передбачало навчання без примусу в процесі *вільного вибору*, коли цей процес спрямовано до певних, досить *важких цілей* (*принцип випереджального розвитку, "інтелектуального фону"*), які повинні бути успішно досягнуті (пор. з принципом "завтрашньої радості" А.С. Макаренка). Цей процес передбачає *самоаналіз (рефлексію)* учнів, які вчаться самостійно здійснювати індивідуальний і колективний аналіз своєї діяльності

Слід зазначити, що ідеї педагогіки співробітництва були закладені як А.С.Макаренком, так і І.П. Івановим, яким в його комунарській методиці було втілено *принципи колективного творчого виховання і навчання через творчу продуктивну працю*, а також *творче самоврядування* (не як управління без дорослих, а як спільна робота старших і молодших членів колективу), співпраця з батьками, яка будується на переконанні, що відносини в родині між *батьками і дітьми мають бути товариськими. Тут виявляється особистісний* підхід до вихованця, заснований на його *самоповазі*, а також співпраця вчителів, охоплених загальною метою.

На першій зустрічі педагогів-новаторів були визначені основні ідеї педагогіки співробітництва: навчання дитини в зоні найближчого розвитку; вчення без примусу; ідея випереджального навчання-розвитку; набір ключових слів, знаків, розташованих у вигляді опорної схеми, для виключення зубріння матеріалу; ідея великих блоків (укрупнення дидактичного матеріалу); ідея свободи вибору; ідея діалогічних роздумів; ідея інтелектуального фону класу; ідея спільної діяльності вчителів та учнів; ідея добровільності в дозвіллевій діяльності.

На другій зустрічі були намічені шляхи та напрямки подальшої демократизації освіти: варіативність навчання; оновлення змісту освіти, перегляд програм і навчальних планів; розвиток в учнів творчих здібностей; організація дитячої половини дня; ідея самоповаги школяра.

Якщо порівнювати коло феноменів, які окреслюються двома педагогіками, то можна побачити, що *педагогіка партнерства передбачає більш широке поле актуалізації соціально-педагогічного процесу*, оскільки якщо в педагогіці співробітництва основний наголос робиться на спільній діяльності, що має творчо-позитивний характер, то педагогіка партнерства охоплює партнерську взаємодію у всіх соціальних сферах, що передбачає як позитивний, так і негативний моменти реалізації партнерських відносин, аж до таких, що мають кримінальний характер (так сучасна банківська сфера в деяких її аспектах виражає антисоціальну діяльність, що порушує принципи *соціальної справедливості*).

Як бачимо, педагогіка співробітництва має принципово позитивну соціальну цінність, у той час як педагогіка партнерства може виявляти й окремі негативні моменти.